

szimbolikus jelentősége is volt. A két állam történelmileg feszült viszonyának megváltoztatása, és a jószomszédi, partneri viszony megteremtésének szimbólumaként épült volna meg. Ezért a magyar és a román miniszterelnök tovább próbálkozott az Uniónál, hogy anyagi támogatást csikarjanak ki a terv számára. Levelet írtak Romano Prodinak, aki viszont azt válaszolta, hogy ha nem akarják saját pénzből finanszírozni a munkákat, akkor várniuk kell, amíg mindkét ország csatlakozik a közösséghez. Ez a kijelentés mégsem riasztotta vissza a miniszterelnököket és alternatív források után néztek. Magyarország saját anyagi forrásait és hitelből felvett pénzt kívánt autópálya építésre fordítani, Románia, pedig ismét tárgyalásokba kezdett az amerikai céggel. Az út megépítését általános helyeslés övezte mind a politika, mind a civil szervezetek részéről. Mivel 2003-ban kiderült, hogy Románia 2007 előtt semmiképpen sem csatlakozhat az Unióhoz, így a Prodi által támasztott feltétel egyébként sem volt elfogadható. Igaz, hogy korábban a vezetés ígéretet tett az Uniónak, hogy nem amerikai pénzből építi meg az utat, de mivel EU-s pénzre valójában sokáig nem számíthatott, megszegette ígéretét.

Két oka volt annak, hogy ezt a román kormány megtehetette. Az egyik, hogy már látta a célt, a csatlakozás, ha el is tolódott ugyan, de kezdett megfogható valósággá válni. A másik, hogy a román vezetés rájött arra, milyen fontos, hogy a régi tagországok között erős szövetségesekre találjon. Meg is tett mindent ennek érdekében, és nem is eredménytelenül. 2003-tól maga mellett tudhatta Nagy-Britannia, Olaszország és Spanyolország támogatását, 2004-től pedig már Franciaországét és Németországét is.

Konklúzió

A cikkben megemlített esetek kapcsán leszűrhető tanulság az, hogy a csatlakozásuk elején álló, és szövetségesek nélküli országok, bizonytalan helyzetük és velük szemben túlerőben lévő nemzetközi érdekcsoportok miatt gyakran kényszerülnek érdekeiknek ellentmondó döntéseket hozni. Ugyanakkor, ahogyan idővel előrehaladnak a csatlakozási folyamatban, és megismerik a lehetőségeiket, megszilárdítják pozícióikat, és szövetségesekre találnak, ismét képessé válnak arra, hogy érdekeiknek megfelelően járjanak el, még ha ez nincs is mindig az EU irányába.

Juhász Gergely Ákos

Munkaerő-migránsok – „árucikk” és befogadtatás között

Schmidtko, Oliver: Einwanderer als Ware. Wie die Marktlogik Migranten aussortiert. = Blätter für deutsche und internationale Politik, 2010. 10. no. 51-57. p.

A *Németország felszámolja önmagát* című, Thilo Sarrazin-féle pamflet nyomán örvénylő vita tehetetlenül vergődik ama feloldhatatlannak látszó ellentmondás terében, mely az idegen-foglalkoztatás gazdasági kényszere és a másság tömegeinek pszichoszociális terhe között feszül. Akármilyen is a könyv vitatható alkalmi-egyedi üzenete (kultúra-, integritásföltés, mentális averzió?), mindenesetre keresztül-kasul szántja a bevándorlási politika, a társadalmi beilleszkedés, a kultúrák különbözősége és együttélése stb. kérdéseiben foglalt migráció-tematikát.

A folyamat, amely euroatlanti viszonylatban az idegen-problematika mai, immár kezelhetetlennek látszó elhatalmasodásáig elvezetett, Németországban az 1950-es évek végén indított vendégmunkás-programmal vette kezdetét, folytatódott – szabályozás és hatás-kalkuláció híján – az önjáróvá vált betelepedés-özönnel és – társadalomtervezés hiányában – a fél-beilleszkedéssel és gettósodással. A társadalom mindezt önáltatásból „multikulturalizmusnak” nevezte, noha távoli sem volt köze ahhoz. Ugyanez a társadalom, szembe találva magát a lecsúszott, szegregált idegen tömeggel, pánikba esett, aggódni kezdett további integritása miatt. Felmerül azonban a gyanú: a véletlen körülményekre bízott munkamigráció szükségképp jut el a beilleszkedés csődjéig, amiben nem a megszemélyesítők hibáztathatók. Hasznos tanulságokért hívjuk itt segítségül egy klasszikus bevándorló-társadalom: Kanada migráció-folyamati képét!

*

Kanadában az őslakos indián népességen kívül gyakorlatilag mindenki – eredendően európai - bevándorló vagy annak leszármazottja, otthonuk egyszersmind a napjainkig tartó folyamatos bevándorlás frekvenciát célországá. Az önállóvá válás idejétől továbbra is „fehér telepes” jövevényekre alapozott folyamat alapvetően demográfiai szükségleteket töltött be. Az 1960-as évek ipari növekedésével jelentkező munkaerő-szükséglet jegyében azonban a kanadai bevándorlási politika is váltott - gazdaságpolitikai szempontokra, amikor is a származási terület helyett az egyéni kvalifikáció és alkalmasság döntötte el a hozzájárulást a betelepedéshez („economic immigrants”), ami ebben a formában a folyamatosan fennálló demográfiai igényeknek szintén megfelelt. A váltás egybeesett reformok bevezetésével a jóléti állam megteremtését célzó, a szociális ellátás

rendszerét magába foglaló állami tervezés szilárd alapjain. Kanada mint befogadó ország most már egyúttal globális humanitárius kötelezettségeinek is helyt adott: kitett magáért a menekült- és családegyesítés-kérdésben is. A legfontosabb azonban: az egyéneikben továbbra is megszürt betelepődők a honos lakosságával egyenértékű jogosultságok és kötelezettségek jegyében nyerhettek befogadást, és pedig az esélyegyenlőségre külön figyelemmel – azaz a legteljesebb korrektség és tolerancia feltételei között; így nagyobb veszteségek nélkül előbb vagy utóbb a kanadai társadalom integráns egyedeivé váltak. Soraikban egyébként már a poszt-koloniális kirajzás Afrikából, Ázsiából érkező képviselői is ott voltak, akik magukkal hozott kultúrájuk megtartása mellett találhattak magukra a társadalmi munkamegosztásban és együttélésben. A hozott kultúra megőrzése, a brit, a holland vagy az ausztrál gyakorlathoz hasonlóan, a betelepődők természetes jogai és támogatott lehetőségei közé tartozott. Ez volt a szerves és valós kanadai multikulturalizmus, amely a maga részéről ma is életben van.

Az 1990-es évek globális kihívásai, persze, nem kerülhették el Kanadát sem, és kiderült: az „economic immigrants” iránti felfokozott igényt (kizárólag kvalifikált munkaerő-szinten) csak a humanitárius kvóta rovására tudják kielégíteni. 2004-ben törvényileg is szigorodtak a menekült-befogadás kritériumai. Sőt, az illetékesek most itt is feltalálták a szerződött munkahelyhez kötött, időleges migráns-foglalkoztatási formát (szerény szociális szolgáltatással), ami lényegében a korábbi európai vendégmunkás-intézményre emlékeztet. Ennek vonzatai: a teljesen esetleges bérszínvonal, a munkaerő kötött idejű kisajtolása, a tartós letelepedés központi költségeinek megtakarítása egyként olyan, újféle paradigmát jeleznek, amely a felfogadott idegent pusztán árucikké degradálja a befogadó célú letelepítés hagyományos humánbefektetésével szemben. Ne kerülnék meg: a jelenségnek az integrálásra jelölt bevándorló előmenetelére is megmutatkozik az áthatása – a felkészítési-átfutási idők kinyújtásában, ami alatt ma már öt is évekig alacsonyabb, „bevezető” jellegű bérszínvonalon tarthatják. Mondhatnánk, hogy ez az újfajta vagy újra elővett időleges migráns-foglalkoztatás nem a migráció-politika, hanem inkább a nyíltan kizsákmányoló globális munkaerő-„mozgósítás” része. Általánosításban mégis aláhúzza a migráns-befogadás „befektetés”-értékét és egy munka-alapú, amelletts korrekt humánbefektetéssel bővített migráció- és integrációpolitika realitását. Integratív távlatban a „kezdő” bérszínvonal, a csökkentett szolgáltatások még nem merítik ki sem a merő kizsákmányolás, sem a hátrányos megkülönböztetés fogalmát. Kanada még mindig „álomország” a bevándorlóknak. A befogadás- és integráció-politika klasszikus alapjai még sértetlenek. Itt is egyre küzdelmesebb a betelepülő útja, de legkésőbb a lemenője fel-

tétlenül kihasználja az adottságaiban és tapasztalásában rejlő lehetőségeit, és nem közösítik ki mint „idegent”.

Németországban valahol innen, a kanadai eredményektől és tanulságoktól kellene újragombolni a kabátot, ha már a migrációpolitikája egyszer utat tévesztett. Itt nem volt életút, szereptávtal a jövevény számára, nem volt kultúrák „együttélése”, empátiás elfogadás, és főként nem volt folyamatos koncepció a téma kezelésére. Az elkerülhetetlen (természetesen nem egyszerű) korrekció tényezői: haszonelvű, munkateljesítésre orientált befogadás, egyértelmű (de liberális) követelményrendszer a társadalmi integráció vonatkozásában, valós és elégséges segítségnyújtás a felzárkózáshoz, a most folyó skolasztikus viták visszavezetése a kérdések alapkörére, az áru-formában elhasználódott, peremre szorult tömeg feloldozása és ember-séges megsegítése.

Komáromi Sándor

Délkelet-Európa-történet – másként

Sundhaussen, Holm: Die Geschichte Südosteuropas neu denken! = Südosteuropa Mitteilungen. 50. Jg. 2010. 4-5. no. 119-134. p.

(A közlemény előzetesen a jeles európai-összehasonlító és Délkelet-Európa-történész, a berlini Freie Universität emeritus professzora előadásaként hangzott el 2010-ben Münchenben a Délkelet-Európa-Társaság rendezvényén.)

A szóban forgó, politikai viszonyaiban kezdetektől máig változandó és törékeny multietnikus régió történettudományi megközelítését illetően - egymással párhuzamban - két paradigma megszokott. Az egyik: a makropolitikai történet - az egymást váltó impériumok (Bizánc, az Oszmán, majd az Osztrák Birodalom) létfolyamataiban; ez divik inkább a nemzetközi, külső megközelítés terepén. Ennek utolsó, a régiót egészében már nem fedő igazodási pontja a 20. századi Jugoszlávia. A későbbi keletű másik paradigma: a letűnt birodalmi alakulatok méhében feltörekvő, majd önmagukra lelt népek története – egyedi nemzet-történetek gyanánt. A makropolitikai történet módszere egyszerűbb: jószerivel a hatalmi-adminisztratív központok viselt dolgaira összpontosító, kommentált eseménytörténet is megteszi. A nemzet-történetek ellenben vagy nélkülözik (úgy a 15-16. századig) önmagukban az eseményeket, és mitologizálásba vesznek, vagy átfolynak